

УДК 614.8:631.3

*Є. І. МАРЧИШИНА, доцент, кандидат сільськогосподарських наук,
Т.О. ЗУБОК, доцент, кандидат сільськогосподарських наук,
В.В. МЕЛЬНИК, доцент, кандидат сільськогосподарських наук,
В.В. МОРОЗ, студент ОКР «Магістр»
Національний університет біоресурсів і природокористування України*

Особливості розслідування неважких нещасних випадків на виробництві

Проаналізовано особливості розслідування неважких нещасних випадків на виробництві. Охарактеризовано дії посадових осіб у процесі розслідування нещасних випадків та встановлення їх причин.

Нещасні випадки, підприємство, розслідування, акт Н-1, акт Н-5

В АПК України є небагато підприємств, де б за певний період роботи не сталося жодного нещасного випадку з працівниками. Порядок проведення розслідування нещасних випадків затверджено постановою КМ України «Деякі питання розслідування та обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві» №1232 від 2011 року, яка набрала чинності з 1 січня 2012 року. Щорічно в цю постанову вносяться певні зміни та доповнення, останні – від 4 червня 2014 року №162.

Розслідування проводиться у разі виникнення нещасного випадку, а саме обмеженої в часі події або раптового впливу на працівника небезпечного виробничого чинника чи середовища у процесі виконання ним трудових обов'язків. Розслідується спричинення шкоди здоров'ю працівника, зокрема від одержання поранення, травми, у тому числі внаслідок тілесних ушкоджень, опіку, обмороження, ураження електричним струмом, блискавкою, одержання інших ушкоджень внаслідок аварії, пожежі, стихійного лиха, контакту з представниками тваринного і рослинного світу, які призвели до втрати працівником працездатності на 1 робочий день чи більше або до необхідності переведення його на легшу роботу не менш як на 1 робочий день, зникнення, а також настання смерті працівника під час виконання ним посадових обов'язків [1].

Дії посадових осіб підприємства у разі настання нещасного випадку наведені у таблиці 1.

ЛПЗ (лікувально-профілактичний заклад) повинен передати протягом доби екстрене повідомлення про звернення потерпілого з посиланням на нещасний випадок на виробництві за встановленою формою:

- 1) підприємству, де працює потерпілий;
- 2) робочому органу виконавчої дирекції ФССНВВ за місцезнаходженням підприємства, де працює потерпілий;
- 3) територіальному органу Держгірпромнагляду за місцем настання нещасного випадку.

ЛПЗ обов'язково проводить необхідні дослідження і складає протокол про наявність в організмі

потерпілого алкоголю (наркотичних засобів чи отруйних речовин) та визначає ступінь його сп'яніння.

Роботодавець зобов'язаний створити належні умови для роботи комісії, компенсувати витрати, пов'язані з її діяльністю, а також залучених до роботи експертів, інших спеціалістів та сприяти роботі комісії з метою своєчасного і об'єктивного проведення розслідування нещасного випадку. До складу комісії входять спеціаліст служби охорони праці або посадова особа, на яку роботодавцем покладено виконання функцій з охорони праці (голова комісії), представник ФССНВВ, представник первинної профспілки, а також представник підприємства, інші особи. Якщо потерпілий є працівником іншого підприємства, до складу комісії входять також представники такого підприємства та первинної організації профспілки. До складу комісії **не може входити безпосередній керівник робіт.**

Потерпілий або уповноважена ним особа, яка представляє його інтереси, не входить до складу комісії, але має право брати участь у її засіданнях, вносити пропозиції, подавати документи щодо нещасного випадку, давати відповідні пояснення, в тому числі викладати в усній і письмовій формі особисту думку щодо обставин і причин настання нещасного випадку та одержувати від голови комісії інформацію про хід проведення розслідування. Голова комісії зобов'язаний письмово поінформувати потерпілого або уповноважену ним особу, яка представляє його інтереси, про його або її права і з початку роботи комісії запросити до співпраці. Члени комісії мають право одержувати усні чи письмові пояснення щодо нещасного випадку та проводити опитування роботодавця, посадових осіб, інших працівників підприємства, у тому числі потерпілого, та опитати осіб – свідків нещасного випадку та причетних до нього осіб, робити необхідні запити, пов'язані з проведенням розслідування.

Комісія зобов'язана протягом 3-х робочих днів з моменту її утворення:

1. Дії посадових осіб у разі настання нещасного випадку

Посадові особи	Дії посадових осіб у разі настання нещасного випадку
Потерпілий або свідок	Негайно повідомляє про нещасний випадок безпосереднього керівника робіт
Керівник робіт	Терміново організовує надання першої невідкладної допомоги потерпілому, забезпечує у разі потреби його доставку до лікувально-профілактичного закладу (ЛПЗ). Негайно повідомляє роботодавця про те, що сталося. Зберігає до прибуття комісії з розслідування нещасного випадку обстановку на робочому місці та машини, механізми, устаткування у такому стані, в якому вони були на момент настання нещасного випадку (якщо це не загрожує життю чи здоров'ю інших працівників), а також вживає заходів щодо недопущення подібних нещасних випадків.
Роботодавець	Протягом години передає повідомлення про нещасний випадок: – Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань (ФССНВВ) за місцезнаходженням підприємства, на якому стався нещасний випадок; – керівникові первинної організації профспілки незалежно від членства потерпілого в профспілці (у разі відсутності профспілки – уповноваженій найманими працівниками особі з питань охорони праці); – органів державного пожежного нагляду за місцезнаходженням підприємства у разі настання нещасного випадку внаслідок пожежі. Протягом доби утворює комісію у складі не менш як з 3-х осіб та організує проведення розслідування.

- обстежити місце настання нещасного випадку, одержати письмові пояснення потерпілого, якщо це можливо, опитати осіб – свідків нещасного випадку та причетних до нього осіб;

- визначити відповідність умов праці та її безпеки вимогам законодавства про охорону праці;

- з'ясувати обставини і причини настання нещасного випадку;

- вивчити первинну медичну документацію (журнал реєстрації травматологічного пункту ЛПЗ, звернення потерпілого до медичного пункту підприємства, амбулаторну картку та історію хвороби потерпілого, документацію відділу кадрів, служби охорони праці тощо);

- визначити, пов'язаний чи не пов'язаний нещасний випадок з виробництвом;

- установити осіб, які допустили порушення вимог законодавства про охорону праці, а також розробити план заходів щодо запобігання подібним нещасним випадкам;

- скласти у 5 примірниках акт проведення розслідування нещасного випадку за формою Н-5 та акт про нещасний випадок, пов'язаний з виробництвом, за формою Н-1 (у разі, коли нещасний випадок визнано таким, що пов'язаний з виробництвом) і передати їх роботодавцеві для затвердження.

Акти за формою Н-5 і Н-1 підписуються головою та всіма членами комісії. У разі незгоди із змістом акта член комісії підписує його з відміткою про наявність окремої думки, яку викладає письмово і додає до акта за формою Н-5 як його невід'ємну частину. У разі виникнення потреби у проведенні лабораторних досліджень, експертизи, випробувань для встановлення обставин і причин настання нещасного випадку строк розслідування може бути продовжений за письмовим погодженням з територіальним органом Держгірпромнагляду за місцезнаходженням підпри-

ємства. У разі коли нещасний випадок визнаний комісією таким, що не пов'язаний з виробництвом, складається акт за формою Н-5 [2].

Обставинами, за яких нещасний випадок визнається таким, **що пов'язаний з виробництвом**, і складається акт за формою Н-1, є:

- виконання потерпілим трудових обов'язків за режимом роботи підприємства, у тому числі у відрядженні;

- перебування на робочому місці, на території підприємства або в іншому місці для виконання потерпілим трудових обов'язків чи завдань роботодавця з моменту прибуття потерпілого на підприємство до його відбуття;

- підготовка до роботи та приведення в порядок після закінчення роботи знярядь виробництва, засобів захисту, одягу, а також здійснення заходів щодо особистої гігієни, пересування по території підприємства перед початком роботи і після її закінчення;

- виконання завдань відповідно до розпорядження роботодавця в неробочий час, під час відпустки, у вихідні, святкові та неробочі дні;

- проїзд на роботу чи з роботи на транспортному засобі, що належить підприємству, або іншому транспортному засобі, наданому роботодавцем відповідно до укладеного договору;

- використання власного транспортного засобу в інтересах підприємства за письмовим дорученням роботодавця чи безпосереднього керівника робіт;

- виконання дій в інтересах підприємства, на якому працює потерпілий, тобто дій, які не належать до його посадових обов'язків, зокрема із запобігання виникненню аварій або рятування людей та майна підприємства, будь-які дії за дорученням роботодавця;

- ліквідація наслідків аварії, надзвичайної ситуації на виробничих об'єктах і транспортних засобах, що

використовуються підприємством;

- надання підприємством шефської допомоги іншим підприємствам, організаціям за наявності відповідного рішення роботодавця;

- на території вахтового селища, у тому числі під час змінного відпочинку, якщо настання нещасного випадку пов'язане з виконанням потерпілим трудових обов'язків або з впливом на нього небезпечних чи шкідливих виробничих факторів чи середовища;

- прямування потерпілого до об'єкта обслуговування за затвердженим маршрутом або до будь-якого об'єкта за дорученням роботодавця;

- прямування потерпілого до місця чи з місця від'їзду згідно з установленим завданням, у тому числі на транспорті будь-якого виду;

- оголошення потерпілого померлим унаслідок його зникнення, пов'язаного з нещасним випадком під час виконання ним трудових обов'язків;

- заподіяння тілесних ушкоджень іншою особою або вбивство потерпілого під час виконання чи у зв'язку з виконанням ним трудових обов'язків або дій в інтересах підприємства незалежно від початку досудового розслідування, крім випадків з'ясування потерпілим та іншою особою особистих стосунків не виробничого характеру, що підтверджено висновком компетентних органів;

- одержання потерпілим травми або інших ушкоджень внаслідок погіршення стану його здоров'я, яке сталося під впливом небезпечного виробничого фактора чи середовища у процесі виконання ним трудових обов'язків, що підтверджено медичним висновком;

- раптове погіршення стану здоров'я потерпілого або його смерті під час виконання трудових обов'язків внаслідок впливу небезпечних чи шкідливих виробничих факторів та/або факторів важкості чи напруженості трудового процесу, що підтверджено медичним висновком, або якщо потерпілий не пройшов обов'язкового медичного огляду, а робота, що виконувалася, протипоказана потерпілому відповідно до медичного висновку;

- перебування потерпілого на території підприємства або в іншому місці роботи під час перерви для відпочинку та харчування, яка встановлюється згідно з правилами внутрішнього трудового розпорядку підприємства, технологічної перерви.

Обставинами, за яких нещасні випадки не визнаються такими, що пов'язані з виробництвом, є:

- 1) перебування за місцем постійного проживання на території польових і вахтових селищ;

- 2) використання в особистих цілях без відома роботодавця транспортних засобів, устаткування, інструментів, матеріалів тощо, які належать або використовуються підприємством (крім випадків, що сталися внаслідок їх несправності, що підтверджено відповідними висновками);

- 3) погіршення стану здоров'я внаслідок отруєння алкоголем, наркотичними засобами, токсичними чи отруйними речовинами, а також їх дії (асфіксія,



інсульт, зупинка серця тощо), що підтверджено відповідним медичним висновком, якщо це не пов'язано із застосуванням таких речовин у виробничому процесі чи порушенням вимог щодо їх зберігання і транспортування, або якщо потерпілий, який перебував у стані алкогольного, токсичного чи наркотичного сп'яніння, до настання нещасного випадку був відсторонений від роботи відповідно до вимог правил внутрішнього трудового розпорядку підприємства або колективного договору;

- 4) алкогольне, токсичне чи наркотичне сп'яніння, не зумовлене виробничим процесом, що стало основною причиною нещасного випадку за відсутності технічних та організаційних причин його настання, що підтверджено відповідним медичним висновком;

- 5) вчинення кримінального правопорушення, що встановлено обвинувальним вироком суду або постановою про закриття кримінального провадження за nereабілітуючими підставами;

- 6) природна смерть, смерть від загального захворювання або самогубство, що підтверджено висновками судово-медичної експертизи та/або відповідною постановою про закриття кримінального провадження.

Роботодавець, який утворив комісію, повинен розглянути і затвердити примірник акта за формою Н-5 і Н-1 протягом 1 доби після надходження матеріалів щодо результатів розслідування.

Матеріалами розслідування є акти за формою Н-5 і Н-1, наказ про утворення комісії, пояснення потерпілого, осіб – свідків нещасного випадку та причетних до нього осіб, копії документів про кваліфікацію працівника, проведення відповідних інструктажів та медичних оглядів, а також отримання завдання на виконання роботи, під час якої стався нещасний випадок, а також у разі потреби витяги з експлуатаційної документації, схеми, фотографії, інші документи, що характеризують стан робочого місця, висновок ЛПЗ про стан сп'яніння, наявність в організмі потерпілого алкоголю, наркотичних чи отруйних речовин. На вимогу потерпілого голова комісії зобов'язаний ознайомити їх з матеріалами розслідування.

Нещасні випадки реєструються у журналі роботодавцем. Примірники затверджених актів за формою Н-5 і Н-1 протягом доби надсилаються роботодавцем: спеціалістові служби охорони праці підприємства; потерпілому або уповноваженій ним особі, яка представляє його інтереси; ФССНВВ за місцезнаходженням підприємства, на якому стався нещасний випадок; територіальному органу Держгірпромнагляду за місцезнаходженням підприємства, на якому стався нещасний випадок; первинній організації профспілки. Копії актів за формою Н-5 і Н-1 надсилаються органу управління підприємства, а у разі його відсутності – місцевій держадміністрації.

Примірники актів за формою Н-5 і Н-1 разом з матеріалами розслідування зберігаються на підприємстві протягом 45 років, у разі реорганізації підприємства передаються його правонаступникові, який бере на облік нещасний випадок, а у разі ліквідації підприємства – до державного архіву.

Після закінчення періоду тимчасової непрацездатності роботодавець, який бере на облік нещасний випадок, складає повідомлення про наслідки нещасного випадку і надсилає його в 10-денний строк організаціям і особам, яким надсилалися акти за формою Н-5 і Н-1. Нещасний випадок, про який своєчасно не повідомлено керівника підприємства чи роботодавця потерпілого або внаслідок якого втрата працездатності настала не одразу, розслідується і береться на облік протягом 1 міс. після надходження заяви потерпілого незалежно від строку настання нещасного випадку.

Якщо факт настання нещасного випадку встановлено рішенням суду, розслідування організує територіальний орган Держгірпромнагляду за місцем настання нещасного випадку та утворює комісію у складі не менш як 4 особи.

Нещасний випадок, що стався з працівником, який тимчасово переведений в установленому порядку на інше підприємство або виконував роботу за сумісництвом, розслідується і береться на облік підприємством, на яке працівника переведено або на якому він виконував роботу за сумісництвом.

Нещасний випадок, що стався з працівником під час виконання роботи під керівництвом посадових осіб підприємства, на якому він працює, на виділеній території, об'єкті, дільниці іншого підприємства, розслідується і береться на облік підприємством, працівником якого є потерпілий. У розслідуванні такого нещасного випадку бере участь представник підприємства, на якому стався нещасний випадок.

Контроль за своєчасністю та об'єктивністю проведення розслідування нещасних випадків, підготовкою матеріалів розслідування, веденням обліку нещасних випадків, вжиттям заходів до усунення причин нещасних випадків здійснюють органи державного управління, органи державного нагляду за охороною праці, виконавча дирекція ФССНВВ та її робочі органи відповідно до компетенції.

Громадський контроль здійснюють профспілки

через свої виборні органи і представників, а також уповноважені найманими працівниками особи з питань охорони праці у разі відсутності на підприємстві профспілки.

Посадова особа органу Держгірпромнагляду в разі відмови роботодавця скласти або затвердити акт за формою Н-5 або Н-1 чи незгоди потерпілого із змістом зазначеного акта, надходження скарги або незгоди з висновками про обставини і причини настання нещасного випадку чи приховування факту настання нещасного випадку має право видавати обов'язкові для виконання роботодавцем приписи щодо необхідності проведення повторного розслідування нещасного випадку, визнання чи невизнання нещасного випадку таким, що пов'язаний з виробництвом [3].

Роботодавець зобов'язаний у 5-денний строк після одержання припису видати наказ про вжиття зазначених у приписі заходів, а також притягти до відповідальності працівників, які допустили порушення вимог законодавства про охорону праці. Про виконання заходів роботодавець письмово повідомляє орган Держгірпромнагляду в установлений ним строк [3].

Висновок

Наведені рекомендації дозволять керівникам підприємств грамотно планувати і організувати дії персоналу при виникненні нещасних випадків та розробляти заходи щодо недопущення подібних ситуацій.

Проанализированы особенности расследования нетяжелых несчастных случаев на производстве. Охарактеризованы действия должностных лиц в процессе расследования несчастных случаев и установления их причин.

Несчастные случаи, предприятие, расследование, акт Н-1, акт Н-5

The features of the investigation of mild industrial accidents. Characterized the actions of officials in the investigation of accidents and determine their causes.

Accidents, enterprise, investigation, act h-1, act h-5

Література

1. НПАОП 00.0-6.02-11 "Порядок проведення розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві. Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 30.11.2011 р. №1232.
2. Войналович О.В. Охорона праці у сільському господарстві /О.В.Войналович, Є.І.Марчишина. – К.: Основа, 2014. – 176 с.
3. Войналович О.В. Охорона праці у тваринництві /О.В.Войналович, Є.І.Марчишина. – К.: Основа, 2012. – 448 с.